

Англійські неправильні дієслова – словник щоденної взаємодії матері й дитини

Starke Verben – «сильні дієслова» – німецький аналог англійського терміну *irregular verbs*, неправильних дієслів. Це давня лексика, яка наочно об'єднує граматики двох найбільш поширених у світі мов західногерманської групи та найбільш виразно свідчить про їхні спільні історичні часи. Їм властиві нетипові алгоритми утворення минулого часу та дієприкметників доконаного виду – такі, що відрізняються від формування парадигми більшості німецьких та англійських дієслів: додавання закінчення *-te* до «слабких», *schwache Verben* у німецькій мові та відповідно *-ed* – до «правильних», *regular verbs* в англійській¹. Втім, німецький термін *starke Verben* є більш доречним – це граматична «сила», а не «неправильність».

У цих мовах їх по кількості, в англійській їх поступово меншає: на початку 2000-х гарвардські науковці спрогнозували, що протягом наступних 500 років щезне ще частина неправильних дієслів. Точніше, вони нікуди не подінуться, як дієслова *help, laugh, reach, walk, work*, які теж колись були неправильними, але перейшли в більш масивну «правильну» групу.

Хоча лише біля 3-х відсотків сучасних англійських дієслів зберігають свій старовинний граматичний родовід, ця кількість включає десять найбільш поширених в мові *be, have, do, go, say, can, will, see, take, get*. У Гарварді відслідкували статус 177 неправильних дієслів у давньоанглійській мові крізь лінгвістичні зміни в середньоанглійській та згодом у сучасній англійській мові. З цих 177 дієслів, котрі були неправильними 1200 років тому, 145 зберегли свій статус в середньоанглійській мові і лише 98 залишаються неправильними сьогодні².

Численні запозичення дієслів з інших мов і в німецькій, і в англійській мовах поповнюють склад *schwache Verben/regular verbs*, що ще більше мало би витіснити дієслова-винятки. До прикладу, норманське вторгнення на Британські острови 1066 року та як наслідок перебудова мовленнєвої карти за рахунок місцевого населення принесли грандіозні лексичні зміни: друга після римлян хвиля романського впливу повністю витіснила германську, англосаксонську мову з найбільш престижних галузей застосування, і процес фактичної маргіналізації мав би прибрати зі обігу відповідні дієслівні германські відголоски³. Однак цього не сталося. *Starke Verben* вцілили та чудово почувуються в сучасній англійській мові, їхня сила виявилася колосальною, бо базувалася на чомусь іншому, що не перетинається з математичними прогнозами, статистикою й не потребує їх.

Starke Verben/irregular verbs – протягом майже трьох століть норманського володарства абсолютною своєю більшістю встояли перед витісненням носіїв германської мови англосаксів на узбіччя громадського життя. Більше того, вони пережили жахливі наслідки епідемії бубонної чуми 1348 року, яка винищила в Англії керівну еліту, судочинство, торгівлю – все, що жило й працювало мовою норманів з великою кількістю соціальних контактів і було приречене. Після катастрофи й періоду відновлення англійська словесність, освіта, документообіг, промови біля парламенту велися вже «мовою матерів» – *mother tongue* – місцевих жінок з малими дітьми, які відбули той час у своїх відокремлених селищах, де століттями до і після тих сумних подій тихо існували за рахунок малопробиткової

сільськогосподарської діяльності, не надто цікавої озброєним чоловікам з великих торгових портових міст.

Ідея про те, що неправильні дієслова в англійській мові є корпусом материнського мовлення, була надто очевидною, її формулювали так чи інакше з різних точок зору чимало дослідників. Приклад тому «Tumblers or Mother is an Irregular Verb» (Marjorie Luesebrink /Coverley, M. D.), блискуча назва роботи, яка була створена як відповідь на «Words and Rules: The Ingredients of Language» (Steven Pinker). «...Mother is an Irregular Verb» – «це подяка нашим матерям та мові, яку ми засвоїли початково від них, перед тим, як ми вступаємо у формальну освіту, ми вже знаємо найбільш таємничі з неправильних дієслів»⁴. Втім, «неправильні форми доводиться запам'ятовувати повторенням, покоління за поколінням, щоб вони вижили в мові», але чи це так?

Дослідники вивчають вплив і взаємодію слів та правил у переданні мови від одного покоління до наступного, наслідування правилам при вживанні слів – зберіганні правил словами, частотність помилок у мовленні, які є наслідком тяжіння до регулярності при незнанні граматичних винятків⁵. Ці процеси теоретизують, намагаються уніфікувати, втім, це неможливо без урахування материнського фактору та переймання материнської мови дитиною на основі щоденного, повторюваного виконання дій задовго до того, як вона каже своє перше «Дай!».

Неправильні дієслова цілком логічно намагаються розподіляти для вивчення за способами утворення 2-ї та 3-ї словникових форм, які дійсно достатньо схожі на залишки старовинних дієвідмін. В словнику їх групують за алфавітом, в посібниках інколи – за умовними групами схожості утворення. Втім, з терміну «дієвідміна» акцентування уваги йде на «відмінювання», та чомусь втрачається складова «діє-». Саме дії, тобто інтерактивність з перших хвилин життя дитини та матері та пов'язані з нею слова є тим, що протягом тисячоліття зберігає в пам'яті старовинні форми дієслів.

Вивчення неправильних дієслів потрібно урізноманітнювати та прив'язувати до практичного вжитку, щоб максимально наблизити цей процес до природного – вивченого з діями, передусім материнським доглядом, бо найстабільніша частина цього шару лексики – це мова взаємодії матері й дітей, мова догляду за дітьми, не лише материнська, але й дитяча. Це слова, якими протягом століть спілкувалися жінки з дітьми в перші роки життя, частково пізніше – в процесі елементарного навчання, також можна окремо виділити групу дієслів – назв малопrestiжної фізичної праці. Логічно було би спрогнозувати, що перехід до групи правильних дієслів стосуватиметься другої, третьої груп, однак перша залишиться неушкодженою. Ми дотепер легко складаємо цілі діалоги матері й дитини, в яких не буде жодного правильного дієслова.

Приклади/Examples:

Words of babysitting and mother/child interaction:

“**Come** here and **tell** me. I **see** you **burst** into tears.” – “I **ran**, I **caught** my foot, I **fell**, I **tore** my clothes, I **hit** my knee! I **cut** my finger, it **hurts** and **bleeds**, I **weep**, I can't **stand** it!”

"The sun **burnt** the ground. **Let** me **go** to **swim**!" – "Don't **forget** your towel and don't **wet** your dress."

"A night **begins**. It **is** too late and cold! **Sit** quietly! Don't **get** sick, **lie** down and **sleep**, I will **wake** you up in the morning. **Take** a blanket! I **laid** it on the bed."

"Please, **make** breakfast. I **feel** good. I will **sweep** the yard, then **eat** and **leave**." "Bring a broom! It **hangs** behind the door."

We **bit** bread and **drank** milk. "Give me a cookie!" – "You **had** three. Do you **hear** what I **say**? **Put** it back for others!"

"Forgive me, I **lost** my key." – "Hold mine, **hide** it into the pocket, **keep** it safe. **Shut** the door and don't **ring** the doorbell!"

"When we **become** adults, we will **wed** to **bear** children and **feed** them."

Words of primary schooling:

"What have you **learnt** by today?" – "We can **read** and **write**. We can **sing**. We were **taught** Maths. We can **speak** English. We **know** Science too. We **understand** French."

Words of physical work:

"We can **knit** and **sew**, we can **build** and **drive**, we can **ride**, we can **buy** and **sell**, we can **grow** plants. We can **mow**, **grind** and **hew**. We can **dig** and **draw**. We must **find** a job and be **paid** to **get rid** of poverty."

Материнська англо-саксонська мова – основа сучасної англійської мови, значною мірою група неправильних дієслів – стійке стале відображення щоденної праці жінок у веденні домашнього господарства, догляду за дітьми, пристосування дітей до навколишнього середовища та виживання, набуття навичок самообслуговування, праці, елементарної освіти. Це «базова прошивка» життєдіяльності англійської людини протягом століть, яка встояла перед іншомовним вторгненням, поглинанням половини лексики, витісненням з освіти, діловодства, керування, торгівлі, релігії у маргінальні малоприбуткові сфери діяльності, пережила страхіття епідемій, процеси спрощення мови протягом нового та новітнього періодів історії. Ці давні слова не можна назвати архаїчними – вони абсолютно сучасні, вони набувають нових значень та утворюють нові комбінації, це жива мова, базована на щоденно повторюваних діях – виключно на той час материнській праці піднімання дітей.

Посилання/References:

1. Starke und schwache Verbflexion. <https://grammis.ids-mannheim.de/progr@mm/6718>
2. Grace Tiao, Harvard scientists predict the future of the past tense. <https://news.harvard.edu/gazette/story/2007/10/harvard-scientists-predict-the-future-of-the-past-tense/>

3. Andrew P. K. Wodrich, Plague epidemics and the evolution of language in England, 2020.
<https://hekint.org/2020/07/06/plague-epidemics-and-the-evolution-of-language-in-england/>
4. Marjorie Luesebrink (Coverley, M. D.), Tumblers or Mother is an Irregular Verb. 2001. The NEXT, Vancouver, WA (Inspired by Steven Pinker's Words and Rules: The Ingredients of Language [Basic Books, 1999]). <https://the-next.eliterature.org/works/1069/0/0/>
5. Nancy Jones, "Words and Rules: The Ingredients of Language by Steven Pinker", Review.
<https://escholarship.org/uc/item/0ct354wm>